

GENERALINIO ADVOKATO

L. A. GEELHOED IŠVADA,
pateikta 2006 m. kovo 23 d.¹

I — Įžanga

II — Teisinis pagrindas

A — EEB ir Turkijos Asociacijos sutartis

1. Šioje byloje Acheno *Verwaltungsgericht* (administracinis teismas) pateikė tris klausimus dėl EEB ir Turkijos Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros² (toliau – Sprendimas Nr. 1/80) išaiškinimo. Konkrečiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar darbuotojas turkas, priklausantis valstybės narės darbo rinkai ir turintis neterminuotą leidimą dirbti, pagal Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnį turi teisę į jo leidimo gyventi pratęsimą.

2. Pagal Asociacijos sutarties 2 straipsnio 1 dalį jos tikslas – skatinti Susitariančiųjų Šalių ilgalaikių ir harmoningų prekybos ir ekonominių santykių, įskaitant ir darbo sektoriuje, plėtrą, palaipsniui užtikrinant laisvą darbuotojų judėjimą (12 straipsnis), panaikinant įsisteigimo laisvės (13 straipsnis) ir laisvo paslaugų teikimo (14 straipsnis) apribojimus, siekiant pakelti Turkijos gyventojų pragyvenimo lygį ir palengvinti vėlesnį Turkijos stojimą į Europos bendriją (preambulės konstatuojamosios dalies 4 punktas ir 28 straipsnis).

3. Atsižvelgiant į tai, Asociacijos sutartyje numatytas pasirengimo laikotarpis, per kurį padedant Bendrijai bus keliama Turkijos ekonomika (3 straipsnis), pereinamasis laikotarpis laipsniškam muitų sąjungos įkūrimui ir ekonomikos politikos suderinimui

1 — Originalo kalba: olandų.

2 — 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos (įsteigtos pagal Susitarimą, įsteigiantį Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociaciją) sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros.

(4 straipsnis) ir baigiamasis laikotarpis, grindžiamas muitų sąjunga ir Susitariančiųjų Šalių glaudesniu ekonominiu bendradarbiavimu (5 straipsnis).

ties, įsteigiančios Bendriją, 7 straipsnyje nustatytą principą.“

4. Asociacijos sutarties 6 straipsnyje įtvirtinta:

„Siekiant užtikrinti asociacijos įgyvendinimą ir palaipsnį plėtrą Susitariančiosios Šalys sudaro Asociacijos tarybą, kuriai suteikiamos šioje sutartyje numatytos teisės.“ Siekdama įgyvendinti sutarties tikslus joje numatytais atvejais Asociacijos taryba turi teisę priimti sprendimus (Asociacijos sutarties 22 straipsnio 1 dalis). Kiekviena Šalis turi imtis būtinų priemonių priimtiems sprendimams įgyvendinti.

5. Asociacijos sutarties 9 straipsnyje sakoma:

„Susitariančiosios Šalys pripažįsta, kad šios sutarties ribose ir nepažeidžiant jokių specialių nuostatų, kurios gali būti priimtos pagal 8 straipsnį, bet koks diskriminavimas dėl pilietybės yra draudžiamas pagal Sutar-

6. Asociacijos sutarties 12 straipsnyje numatyta:

„Susitariančiosios Šalys laikosi Bendrijos steigimo sutarties 48, 49 ir 50 straipsnių, siekdamos palaipsniui įgyvendinti laisvą darbuotojų judėjimą tarp jų.“

7. 1970 m. lapkričio 23 d. Briuselyje pasirašyto papildomo protokolo, kuris Bendrijos buvo sudarytas, patvirtintas ir ratifikuotas 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72³ (toliau – Papildomas protokolas), 1 straipsnyje įtvirtinamos Asociacijos sutarties 4 straipsnyje įtvirtinto pereinamojo laikotarpio sąlygos, taisyklės ir tvarkaraščiai. Pagal Papildomo protokolo 62 straipsnį jis yra sudėtinė Sutarties dalis.

8. Papildomo protokolo II antraštinė dalis yra pavadinta „Asmenų ir paslaugų judėjimas“, o jos I skyrius yra skirtas darbuotojams.

3 — OL L 293, p. 1.

9. Papildomo protokolo 36 straipsnyje įtvirtinami laipsniško laisvo darbuotojų judėjimo tarp Bendrijos valstybių narių ir Turkijos įgyvendinimo terminai pagal Asociacijos sutarties 12 straipsnį ir nustatoma, kad Asociacijos taryba priima tam reikalingas nuostatas.

binti, nuostatų, darbuotojas turkas, dalyvaujantis valstybės narės darbo rinkoje,

- teisėtai pradirbęs valstybėje narėje vie-nerius metus turi teisę į darbo leidimo pas tą patį darbdavį, jeigu jis disponuoja laisva darbo vieta, pratęsimą,

B — *Sprendimas Nr. 1/80*

10. 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos taryba priėmė Sprendimą Nr. 1/80. Keista, tačiau šis sprendimas niekad nebuvo paskelbtas *Euro-pos Bendrijų oficialiajame leidinyje*⁴. Sprendimo Nr. 1/80 preambulės trečioje konstatuojamoje dalyje teigiama, kad „dėl minėtų sumetimų <...> socialinėje aplinkoje būtina pagerinti elgesį su darbuotojais ir jų šeimų nariais pagal 1976 m. gruodžio 20 d. Asociacijos tarybos sprendimu Nr. 2/76 nustatytas taisykles“.

- teisėtai pradirbęs valstybėje narėje trejus metus, laikantis darbuotojams iš valstybių narių teikiamos pirmenybės, turi teisę šioje valstybėje narėje dalyvauti konkurse dėl tos pačios profesijos įprastomis sąlygomis pasiūlytos ir šios valstybės narės darbo tarnybose įregistruotos darbo vietos, laisvai pasirinkdamas darbdavį,

11. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 ir 2 dalys nustato:

- teisėtai pradirbęs ketverius metus, šioje valstybėje narėje turi teisę laisvai įsidarbinti pagal darbo sutartį.

„1. Nepažeidžiant 7 straipsnio, susijusio su darbuotojo šeimos narių teise laisvai įsidar-

2. Metinės atostogos, nebuvimas darbe dėl motinystės, dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba dėl trumpalaikės ligos įskaitomi į legalaus darbo laikotarpį. Kompetentingų valdžios institucijų tinkamai nustatytas priverstinio nedarbo laikotarpis ir nebuvimas

⁴ — Šis trūkumas Teisingumo Teismui nesukėlė klausimų dėl sprendimo turinio teisinės galios.

darbe dėl ilgalaikės ligos, kurie nėra įskaitomi į legalaus darbo laikotarpį, nepažeidžia teisių, įgytų remiantis ankstesnio darbo laikotarpiu.“ (Neoficialus vertimas)

III — Faktinės bylos aplinkybės

A — Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

12. Sprendimo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Bendrijos valstybės narės negali diskriminuoti dėl pilietybės darbuotojų turkų, priklausančių jų darbo rinkai, Bendrijos darbuotojų atžvilgiu mokant darbo užmokestį ir užtikrinant darbo sąlygas“.

14. Ieškovas, Turkijos pilietis, 1991 m. rugsėjo 13 d. atvyko į Vokietijos Federacinės Respublikos teritoriją ir pateikė keletą prašymų dėl prieglobsčio suteikimo, kurie nebuvo patenkinti.

15. 1997 m. kovo 7 d. jam vedus Vokietijos pilietę, 1997 m. liepos 29 d. Acheno miesto *Oberbürgermeister* (toliau – atsakovas) jam išdavė leidimą gyventi, kuris iš pradžių galiojo iki 1998 m. liepos 29 dienos. 1997 m. liepos 31 d. Acheno įdarbinimo tarnyba (*Arbeitsamt Aachen*) jam išdavė neterminuotą leidimą dirbti užsiimant bet kokio pobūdžio profesine veikla.

C — Nacionalinės teisės aktai

13. Vokietijos socialinio draudimo kodekso (*Sozialgesetzbuch*) trečios knygos 284 straipsnio 5 dalies redakcija, galiojusi iki 2004 m. gruodžio 31 d., įtvirtino, kad užsieniečiui išduodamas leidimas dirbti, tik jei jis turi Įstatymo dėl užsieniečių (*Ausländergesetz*) 5 straipsnyje numatytą leidimą gyventi, jei teisės aktuose nenumatoma kitaip ir jei įsidarbinimas neuždraustas pagal teisės aktų dėl užsieniečių įtvirtintas sąlygas.

16. Nuo 1998 m. liepos 8 d. jis su žmona pradėjo gyventi skyrium ir 2002 m. išsiskyrė.

17. 1999 m. sausio 6 d. atsakovas pratęsė H. Güzeli leidimą gyventi iš pradžių iki 1999 m. gruodžio 6 d., vėliau iki 2001 m.

spalio 9 d., nurodymas, kad H. Güzeli turi teisę pasinaudoti Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje numatytais teisėmis. Leidime gyventi numatyta: „Draudžiama dirbti savarankiškai arba dirbti analogišką apmokamą darbą. Leidžiama dirbti tik padavėju Acheno kavinėje „Marmara“.

18. 2001 m. rugsėjo 25 d. ieškovas pateikė prašymą pratęsti jo leidimą gyventi.

19. Nuo 1997 m. spalio 1 d. iki 2000 m. kovo 31 d. H. Güzeli ne nuolat dirbo kavinėje „Marmara“. Jį buvo įdarbinusios įvairios šią įstaigą valdančios įmonės (toliau – kavinė „Marmara“). 2000 m. balandžio 10 d. H. Güzeli pakeitė darbdavį. Nuo 2000 m. balandžio 10 d. iki gruodžio 14 d. bei nuo 2001 m. kovo 1 d. iki lapkričio 30 d. H. Güzeli dirbo sezoninį darbą *Aachener Printen und Schokoladenfabrik Henry Lambertz GmbH & Co KG* įmonėje (toliau – įmonė *Lambertz*). Tarp darbo laikotarpių jis gavo išmokas iš Acheno įdarbinimo tarnybos.

20. 2002 m. birželio 27 d. ieškovas buvo nubaustas 45 dienų dienpinių dydžio bauda

dėl to, kad dirbdamas įmonėje *Lambertz* jis pažeidė leidime gyventi nustatytas sąlygas.

21. 2003 m. sausio 2 d. atsakovas atmetė ieškovo prašymą pratęsti jo leidimą dirbti. 2003 m. sausio 21 d. ieškovas dėl to pateikė skundą, teigdamas, kad jo atveju leidimas gyventi turi būti svarstomas ne dėl su santuoka susijusių pagrindų.

22. 2003 m. kovo 21 d. ieškovas pateikė prašymą Acheno *Verwaltungsgericht* nurodyti, kad būtų sustabdytas atsisakymo pratęsti leidimą vykdymas. Šis prašymas buvo patenkintas 2003 m. liepos 14 dieną. Išnagrinėjęs atsakovo apeliacinį skundą 2004 m. kovo 30 d. Nordrhein-Westfalen žemės Administracinis apeliacinis teismas (*Oberverwaltungsgericht*) atmetė ieškovo prašymą dėl vykdymo sustabdymo. 2004 m. liepos 20 d. Sprendimu Kelno regiono valdžios institucija (*Bezirksregierung Köln*) atmetė ieškovo skundą.

23. 2004 m. rugpjūčio 9 d. H. Güzeli pateikė ieškinį *Verwaltungsgericht Aachen*, kuris 2004 m. gruodžio 29 d. Nutartimi pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą trimis klausimais.

B — *Prejudiciniai klausimai*

24. 2004 m. gruodžio 29 d. Nutartimi prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

- „1. Ar Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalyje numatytas diskriminacijos draudimas draudžia valstybei narei asmens darbo laikotarpiu atsisakyti leisti gyventi jos teritorijoje ieškovo situacijoje esančiam darbuotojui turkui, kuris, pasibaigus jo pirminiam leidimui dirbti, priklausė valstybės narės teisėtai darbo rinkai ir turėjo teisę neribotai dirbti?

Ar šiuo atžvilgiu svarbu tai, kad leidimas dirbti išduotas darbuotojui turkui migrantui:

- buvo suteiktas pagal nacionalinę teisę neterminuotai,

- buvo suteiktas pagal nacionalinę teisę nustatant sąlygą, kad pirminis leidimas gyventi galiotų, tačiau au-

tomatiškai nesibaigia pasibaigus leidimui gyventi ir galioja tol, kol užsienio pilietis neturi teisės bent jau laikinai gyventi šioje valstybėje narėje?

2. Ar atsižvelgiant į Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalį valstybė narė gali atsisakyti darbuotojui turkui suteikti teisę gyventi, jeigu pasibaigus paskutiniam jam išduotam leidimui gyventi jis dirba sezoninį darbą, tai yra jeigu jis laikotarpiu tarp dviejų darbo sutarčių nedirba?
3. Ar Vokietijos teisę leidimų dirbti išdavimo srityje reglamentuojančių teisės normų pakeitimas turi įtakos draudimui atsisakyti nagrinėjamam asmeniui suteikti teisę gyventi, kuri kyla iš Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalies?“

C — *Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomonė*

25. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo paaiškinimuose dėl pateiktų klausimų teigia, kad ieškovas dėl

leidimo gyventi pratęsimo negali remtis Sprendimu Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalimi jam suteiktomis teisėmis, nes šioje byloje nėra įvykdytos toje nuostatoje įtvirtintos sąlygos. Kita vertus, tokios teisės taip pat gali kilti pagal Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalį. Tokią išvadą nacionalinis teismas daro remdamasis sprendimu *Eddline El-Yassini*⁵, kuriame Teisingumo Teismui buvo pateikti klausimai dėl Bendradarbiavimo susitarimo tarp Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės 40 straipsnio pirmosios pastraipos veikimo ir išaiškinimo.

rokiečius darbo užmokesčio ir darbo sąlygų atžvilgiu. Kadangi šių nuostatų formuluotės sutapo, sugretinimas su sprendimu *Eddline El-Yassini* buvo logiškas.

27. Remiantis Teisingumo Teismo sprendime *Eddline El-Yassini* pateiktu 40 straipsnio išaiškinimu, pagal Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalį ieškovas turėjo teisę į tai, kad jo leidimas gyventi būtų pratęstas, jei jis buvo išduotas trumpesniai laikotarpiui nei teisė dirbti, kurią kompetentinga nacionalinė institucija suteikė teisėtai išduodama leidimą dirbti.

26. Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo, Teisingumo Teismo pateiktas 40 straipsnio išaiškinimas taip pat turėtų būti taikomas Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 daliai. Atsižvelgiant į iš esmės identiškas jų formuluotes, šių nuostatų taikymo sritis yra tokia pati⁶. Abi nuostatos uždraudžia valstybėms narėms diskriminuoti dėl pilietybės jų darbo rinkai priklausančius darbuotojus turkus arba ma-

D — Procesas Teisingumo Teisme

28. Šioje byloje rašytines pastabas pateikė ieškovas pagrindinėje byloje, Vokietijos vyriausybė, Slovakijos vyriausybė ir Komisija. 2006 m. sausio 12 d. surengtame posėdyje savo poziciją išdėstė ieškovas, taip pat Vokietijos vyriausybė ir Komisija. Ieškovas ir Komisija ginčija, pirma, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismo tvirtinimą, kad H. Güzeli neatitinka 6 straipsnyje įtvirtintų sąlygų dėl leidimo gyventi pratęsimo. Alternatyviai ieškovas, Komisija

5 — 1999 m. kovo 2 d. Sprendimas (C-416/96, Rink. p. I-1209, 27 punktas).

6 — Susitarimo III antraštinėje dalyje dėl bendradarbiavimo įsidarbinimo srityje esantis 40 straipsnis numato: „Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad su darbuotojais Maroko piliečiais bus elgiama nediskriminuojant jų savo piliečių atžvilgiu dėl pilietybės taikant darbo sąlygas ar mokant užmokestį <...>“.

ir Slovakijos vyriausybė tvirtina, kad teisė pratęsti leidimą gyventi gali būti suteikiama remiantis Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalimi. Kita vertus, Vokietijos vyriausybė laikosi nuomonės, kad Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnis tokios teisės nesuteikia.

30. Tiek Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnis, tiek 10 straipsnis darbuotojams turkams migrantams suteikia darbo rinkoje tam tikrų sąlygų, jei jie valstybėje narėje gyvena ir dirba teisėtai pagal jos imigraciją ir įsidarbinimą reglamentuojančius teisės aktus. Šiuos nuostatos papildo viena kitą. 6 straipsnis darbuotojui turkui tam tikromis sąlygomis suteikia teisę į leidimo dirbti pratęsimą, o 10 straipsnis įtvirtina, kad jam dirbant jo negalima diskriminuoti darbo užmokesčio ar kitų darbo sąlygų atžvilgiu.

IV — Įvertinimas

31. Prieš išsamiau nagrinėjant Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnį, reikia nustatyti, ar ieškovas gali reikalauti tam tikrų teisių pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį.

A — Pirminės pastabos

29. Kaip minėta, ieškovas ir Komisija savo rašytinėse pastabose ginčija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomonę, kad H. Güzeli neatitiko Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnyje įtvirtintų sąlygų. Pagal šią nuostatą darbuotojai turkai migrantai, atsižvelgiant į jų teisėto darbo trukmę, gali reikalauti konkrečiai apibrėžtų teisių, kurios yra skirtos juos palaipsniui integruoti į priimančiosios valstybės narės darbo rinką.

B — Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnis

32. Ieškovas teigia, kad Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečia įtrauka suteikia jam teisę laisvai įsidarbinti pasirinktame darbe pagal darbo sutartį, nes darbo laikotarpiai prieš jo prašymo pateikimą kartu sudaro daugiau nei ketverius metus.

33. Komisija tvirtina, kad kadangi ieškovas nuo 2000 m. balandžio 10 d. iki 2001 m. spalio 9 d., kai pasibaigė jo leidimas gyventi, teisėtai dirbo įmonėje *Lambertz*, jis gali remtis šios nuostatos suteikiamomis teisėmis, nes jis įvykdo visas šiame straipsnyje įtvirtintas sąlygas.

tintas sąlygas, gali remtis šiomis nuostatomis tiesiogiai, kad būtų pratęstas ne tik jo leidimas dirbti, bet ir leidimas gyventi⁸.

34. Pirmiausia reikia pažymėti, kad Sprendimu Nr. 1/80 nesikėsinama į išlikusią valstybių narių kompetenciją reglamentuoti tiek Turkijos piliečių atvykimo į savo teritoriją, tiek jų pirmojo įsidarbinimo sąlygas⁷. Teisė atvykti, įsidarbinti ir apsigyventi yra reglamentuojama nacionalinėje teisėje, o valstybės narės gali pačios pasirinkti įdarbindamos piliečius turkus laisvoms vietoms jų darbo rinkose užimti.

36. Turkai migrantai, norėdami remtis teisėmis pagal šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalį, turi atitikti tris sąlygas. Pirma, Turkijos pilietis turi būti darbuotojas. Antra, jis turi „priklausyti valstybės narės darbo rinkai“. Trečia, jis turi teisėtai išdirbti vieną iš trijų galimų laikotarpių, kurie suteikia tam tikras teises dirbti toliau.

35. Darbuotojas turkas įgyja teises pagal Sprendimą Nr. 1/80 tik tuomet, jei jis nepertraukiamai vienerius metus dirbo valstybėje narėje. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnis suteikia teises darbo rinkoje. Darbuotojas turkas, kuris įvykdo 6 straipsnio 1 dalies pirmoje, antroje arba trečioje įtraukoje įtvir-

37. Dėl darbo laikotarpių 6 straipsnio 1 dalies pirmą įtrauką įtvirtina, kad darbuotojas turkas, teisėtai išdirbęs vienerius metus, turi teisę dirbti pas tą patį darbdavį. Teisėtai išdirbęs trejus metus ir laikantis darbuotojams iš valstybių narių teikiamos pirmenybės jis turi teisę, laisvai pasirinkdamas darbdavį, dalyvauti konkurse dėl tos pačios profesijos pasiūlytos darbo vietos (antra įtrauka). Tei-

7 — 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Kus* (C-237/91, Rink. p. I-6781, 25 punktas); 1997 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas *Giınaydin* (C-36/96, Rink. p. I-5143, 23 punktas) ir 1997 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas *Ertanir* (C-98/96, Rink. p. I-5179, 23 punktas).

8 — Taip pat žr. 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Sevince* (C-192/89, Rink. p. I-3461, 29 ir 31 punktai) ir cituoto sprendimo *Kus* 33 punktą.

sėtai išdirbęs ketverius metus, šioje valstybėje narėje jis gali laisvai įsidarbinti pagal darbo sutartį (trečia įtrauka)⁹.

bo rinkai. Tokiais atvejais jis išlaiko teisę įsidarbinti, įgytą remiantis ankstesnio darbo, iš kurio turėjo išeiti, palikdamas darbo rinką ne savo noru, laikotarpiu.

38. Darbuotojas turkas, kuris dar neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje įtvirtintų sąlygų, turi teisėtai išdirbti vienerius, trejus arba ketverius metus. Iš esmės reikalaujamas laikotarpis turi būti išdirbamas nepertraukiamai¹⁰. Tačiau Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtinami teisėti pagrindai, kada darbas pagal darbo sutartį gali būti su pertraukomis.

40. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo Teisingumo Teismui pateiktos informacijos aišku, kad H. Güzeli negali pasiremti teisėmis pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies antrąją įtrauką, nes 2000 m. balandžio mėn. jis pakeitė darbdavį ir todėl pas tą patį darbdavį neišdirbo trejų metų. Pagal 6 straipsnio 1 dalies antrąją įtrauką tik teisėtai pradirbęs trejus metus darbuotojas turkas turi teisę pradėti dirbti pas kitą darbdavį, su sąlyga, kad darbdavys verčiasi tuo pačiu verslu ir laikosi reikalavimo suteikti pirmenybę darbuotojams iš valstybių narių¹¹.

39. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalyje išskiriamos trys darbo pertraukimo rūšys, sukeliančios skirtingas pasekmes. Pirmoji rūšis apima situacijas, kai darbuotojas išlaiko darbą įmonėje; tokie laikotarpiai įskaitomi į legalaus darbo laikotarpį. Antroji rūšis susijusi su situacijomis, kai darbuotojas daugiau nebedirba ne dėl savo kaltės, tačiau taip pat nežinant, kada jis vėl galės pradėti dirbti. Tokios darbo pertraukos nėra įskaitomos į legalaus darbo laikotarpį, tačiau dėl jų darbuotojas nelaikomas nepriklausančiu dar-

41. Tuo metu, kai suinteresuotojo darbuotojo turko leidimas gyventi pasibaigė, jis taip pat neatitiko ir 6 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje įtvirtintų sąlygų. Nors H. Güzeli darbo pertrauką galima laikyti teisėtu darbo

9 — Žr. 1994 m. spalio 5 d. Sprendimą *Eroglu* (C-355/93, Rink. p. I-5113, 12 punktas); 1997 m. sausio 23 d. Sprendimas *Tetik* (C-171/95, Rink. p. I-329, 26 punktas) ir 2000 m. vasario 10 d. Sprendimas *Nazlı* (C-340/97, Rink. p. I-957, 27 punktas).

10 — 2005 m. liepos 7 d. Sprendimas *Dogan* (C-383/03, Rink. p. I-6237, 18 punktas).

11 — 1997 m. gegužės 29 d. Sprendimas *Eker* (C-386/95, Rink. p. I-2697, 23 punktas).

pertraukos pagrindu pagal 6 straipsnio 2 dalies antrąjį sakinį, H. Güzeli neigijo jokių teisių pagal ankstesnius, tinkamai pabaigtus darbo laikotarpius.

prašymą pratęsti leidimą gyventi toje valstybėje narėje, gali remtis diskriminacijos draudimu, įtvirtintu Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnyje.

42. Iš to išplaukia, kad ieškovas neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies pirmoje, antroje arba trečioje įtraukoje įtvirtintų sąlygų dėl leidimo gyventi pratęsimo.

45. Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis draudžia darbuotojų turkų, priklausančių priimančiosios valstybės darbo rinkai, diskriminaciją dėl pilietybės Bendrijos darbuotojų atžvilgiu.

43. Todėl kyla klausimas, ar atsisakymas pratęsti leidimą gyventi darbuotojui turkui, kuris priklauso valstybės narės darbo rinkai, tačiau neįgyja jokių teisių pagal 6 straipsnį ir turi neterminuotą leidimą dirbti, gali būti laikomas diskriminacija dėl pilietybės pagal 10 straipsnį.

46. Ieškovas, Slovakijos vyriausybė ir Komisija be reikalo teigia, kad Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip suteikianti teisę pratęsti leidimą gyventi. Jos teigia, kad tokį aiškinimą patvirtina analogiška Bendradarbiavimo susitarimo tarp Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės 40 straipsnio pirmosios pastraipos nuostata, kuria siekiama to paties tikslo kaip ir 10 straipsniu. Šiuo klausimu jos remiasi Teisingumo Teismo pateiktu Bendradarbiavimo susitarimo 40 straipsnio pirmosios dalies išaiškinimu sprendime *Eddline El-Yassini*¹².

C — Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnis

44. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, savo trimis klausimais, kuriuos galima nagrinėti kartu, iš esmės siekia nustatyti, ar darbuotojas turkas, kuris teisėtai dirba valstybėje narėje ir pateikia

47. Byloje *Eddline El-Yassini* ginčas nacionaliniame teisme buvo susijęs su Maroko piliečiu, kuris norėjo toliau dirbti susijusioje valstybėje narėje po to, kai pasibaigė jo

¹² — 1999 m. kovo 2 d. Sprendimas (C-416/96, Rink. p. I-1209, 27 punktą).

leidimas gyventi. Teisingumo Teismas pripažino, kad valstybė narė negali atsisakyti pratęsti leidimą gyventi, jei:

negali būti laikomas diskriminacija dėl pilietybės darbo sąlygų atžvilgiu Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio prasme. Ji taip pat teigia, kad 10 straipsnyje įtvirtintas diskriminacijos dėl pilietybės draudimas taikomas tik darbuotojo turko darbo santykiams priimančiojoje valstybėje narėje. 10 straipsnis suteikia Turkijos piliečiui teisę į vienodą požiūrį darbo užmokesčio ir darbo sąlygų atžvilgiu tol, kol jis turi leidimą gyventi priimančiojoje valstybėje narėje.

„<...> priimančioji valstybė narė darbuotojui marokiečiui migrantui suteikė specialias įsidarbinimo teises, kurios buvo išsamesnės nei šios valstybės jam suteiktos teisės gyventi.

Taip yra, jei priimančioji valstybė susijusiam asmeniui suteikė leidimą gyventi trumpesniam laikotarpiui nei leidimo dirbti trukmė ir jei prieš pasibaigiant leidimui dirbti atsisakė pratęsti leidimą gyventi, nepagrįsdama savo atsisakymo teisėtais nacionaliniais interesais, kaip antai viešojo tvarka, visuomenės saugumas ar visuomenės sveikata.“¹³

49. Vokietijos vyriausybės teigimu, 10 straipsnis negali būti aiškinamas taip, kad jis suteikia darbuotojui turkui migrantui teisę į jo leidimo gyventi pratęsimą, net jei jis turi neterminuotą leidimą dirbti. 10 straipsnis nenumato Turkijos piliečių įsidarbinimo teisių apsaugos, nes šias teises jau visiškai įtvirtina Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnis.

48. Vokietijos vyriausybė teigia, kad atsisakymas pratęsti H. Güzeli leidimą gyventi

50. Taigi iškyla klausimas, ar atsisakymas pratęsti leidimą gyventi darbuotojui turkui, teisėtai priklausančiam valstybės narės darbo rinkai ir turinčiam neterminuotą leidimą dirbti, gali būti laikomas diskriminacija dėl pilietybės darbo sąlygų atžvilgiu.

13 — Cituoto sprendimo *El-Yassini* 64 ir 65 punktai.

51. Siekiant atsakyti į šį iškeltą klausimą, reikia išnagrinėti 10 straipsnio formuluotę ir bendrą Sprendimo Nr. 1/80 sistemą.

52. Pagal tekstinį aiškinimą Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnyje įtvirtintas valstybėje narėje dirbančių darbuotojų turkų migrantų ir Bendrijos darbuotojų lygybės principas apsiriboja darbo užmokesčiu ir darbo sąlygomis. Taigi šios nuostatos formuluotė nesuteikia pagrindo laikytis tokio plataus požiūrio į diskriminacijos draudimą, kad juo būtų galima remtis ir dėl atsisakymo pratęsti leidimą gyventi.

53. Nagrinėjant bendrą Sprendimo Nr. 1/80 sistemą, reikia pažymėti, kad šiame sprendime, skirtingai nei Bendradarbiavimo susitarime tarp Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės, be konkrečios nuostatos, yra ir diskriminacijos dėl darbo sąlygų draudimas¹⁴. Darbuotojas turkas gali remtis tiesiogiai Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies pirma, antra arba trečia įtrauka, kad būtų pratęsiamas ne tik jo leidimas dirbti, bet ir leidimas gyventi, atsižvelgiant į tai, kad teisė gyventi yra neatsiejama nuo teisės pradėti ir dirbti apmokamą darbą.

54. Todėl šioje byloje taikoma ši nuostata, o ne Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnis. Tai, kad darbuotojas turkas neįvykdo 6 straipsnyje įtvirtintų sąlygų, nereiškia, kad jis galėtų įgyti teisę pratęsti leidimą gyventi remdamasis nediskriminavimo dėl pilietybės principu darbo sąlygų atžvilgiu. Tai nesuderinama su 6 straipsnio tikslu.

55. Dėl šio skirtumo dviejų susitarimų bendrojoje sistemoje būtų klaidinga Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnį aiškinti analogiškai kaip Bendradarbiavimo susitarimo tarp Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės 40 straipsnio pirmąją pastraipą. Pastarajame susitarime nėra nuostatos, ekvivalencijos arba panašios į Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį, pagal kurį darbuotojai turkai migrantai, atsižvelgiant į jų teisėto darbo pagal darbo sutartį trukmę, gali reikalauti konkrečiai apibrėžtų teisių, kurios yra skirtos juos palaipsniui integruoti į priimančiosios valstybės narės darbo rinką.

56. Iš to kas pasakyta, darytina išvada, kad atsisakymas pratęsti leidimą gyventi darbuotojui turkui, teisėtai priklausančiam valstybės narės darbo rinkai ir turinčiam neterminuotą leidimą dirbti, negali būti laikomas diskriminacija dėl pilietybės darbo sąlygų atžvilgiu.

14 — Cituoto sprendimo *Kuis* 33 punktas.

V — Išvada

57. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į Acheno *Verwaltungsgericht* pateiktus klausimus:

„1980 m. rugsėjo 19 d. EEB ir Turkijos Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad atsisakymas pratęsti leidimą dirbti darbuotojui turkui, teisėtai priklausančiam valstybės narės darbo rinkai ir turinčiam neterminuotą leidimą dirbti, negali būti laikomas diskriminacija dėl pilietybės darbo sąlygų atžvilgiu.“